

С. О. Біла

**ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ У ТРАНСФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ
(90-ті роки ХХ – початок ХХІ ст.)**

У статті представлено ретроспективний аналіз основних пріоритетів розробки та реалізації інвестиційної політики в Україні за роки сучасних реформ. Висвітлюються причини та наслідки відсутності дієвої інвестиційно-інноваційної діяльності у реальному секторі. Визначаються перспективні напрями становлення в Україні постіндустріального суспільства та доктрини економіки знань.

Реалізація стратегічної мети – розбудови відкритої конкурентоспроможної економіки та рівноправне входження України в систему міжнародного поділу праці – впродовж останнього десятиліття ХХ ст. поставило перед незалежною державою завдання прискорення економічних реформ. Вони мали бути проведені у досить стислі строки та реально мали спиратися лише на власний (хоча і досить обмежений) ресурсний, фінансовий та кадровий потенціали. Особливої уваги в процесі ринкових трансформацій пострадянської економіки України потребувала проблема пошуку та формування стабільних джерел інвестиційних надходжень. Досить швидко з'ясувалося, що сподівання українського уряду на приплив іноземних інвестицій та їх спрямування у реальний сектор економіки з метою зростання конкурентоспроможності національного виробництва виявилися перебільшеними. Єдиним стабільним джерелом інвестиційних потоків залишалися власні кошти суб'єктів господарювання та цілеспрямовані державні капіталовкладення (інтенсивність яких постійно змінювалася залежно від офіційної позиції уряду або ж під впливом заходів «ручного управління», викликаних надзвичайними шоковими ситуаціями, що час від часу виникали в українській економіці).

Проблематика характеру, інтенсивності та спрямованості інвестиційних процесів була і залишається актуальною для сучасної економічної науки в Україні. Все це, у свою чергу, тісно пов'язане з комплексом інших, стратегічно важливих для держави проблем соціально-економічного розвитку. Так, саме спрямованість інвестиційних потоків зумовлює структурні зміни як на галузевому, так і на відтворювальному рівні. Від активності інвестицій залежить рівень зайнятості, фінансова та

© С. О. Біла, 2007

ISSN 0320-4421. Історія нар. госп-ва та екон. думки України. 2007. Вип. 39-40.

взагалі макроекономічна стабільність, тип і характер економічного зростання.

Особливої актуальності набуває історико-економічний ракурс дослідження питань формування та розвитку інвестиційних процесів в Україні, що мали місце під час реформ. Науковий аналіз успіхів та прорахунків, які виникали в процесі реалізації інвестиційної політики, сприятиме формуванню в Україні оптимальної державної інвестиційної стратегії, зумовленою викликами ХХІ сторіччя.

Проблеми розробки, впровадження та наслідків інвестиційної політики в Україні досліджували і продовжують досліджувати багато провідних українських вчених-економістів. При цьому лідерство у багатоваріантності цих досліджень належить відомим науковим школам, що сформувались на базі структурних підрозділів НАН України. Визнаним лідером у комплексних теоретико-методологічних розробках проблем сучасної трансформації економіки нашої держави є ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» (до жовтня 2005 р. – Інститут економічного прогнозування НАН України). Велика увага в працях вчених цієї науково-дослідної установи традиційно приділяється характеру, спрямованості та наслідкам національної інвестиційної політики.

Так, у колективній монографії «Трансформація моделі економіки України (ідеологія, протиріччя, перспективи)», В. М. Геєць, розглядаючи питання теорії і практики макроекономічної політики стабілізації, зазначав: «Для того, щоб досягти в Україні 1,5% приросту валового внутрішнього продукту, треба, за нашими розрахунками, мати від 3,5 до 4,2% приросту капіталовкладень. Це співвідношення часто підтверджується й досвідом інших країн» [19, с. 199]. Незважаючи на те, що впродовж 1991-1998 рр. в Україні домінували монетарні рекомендації по забезпеченню макроекономічної стабільності та економічного зростання, наші вчені (серед них – В. М. Геєць, М. І. Зверяков, Б. Є. Кваснюк, В. І. Голіков та ін.) переконливо обґрунтовували тезу про необхідність щодо цього посилення регулюючої ролі держави. «Для активізації інвестування може і повинна відігравати значну роль держава, яка визначатиме свої пріоритети залученням наявних для цього ресурсів» [19, с. 188]. Насамперед йшлося про залучення до інвестиційного процесу заощаджень населення; активізацію політики, спрямованої на збільшення державних капіталовкладень з метою доповнення приватних інвестицій в період відновлення росту; про зменшення обов'язкового резервування і регулювання граничної норми банківського процента тощо [19, с. 192].

Ці ідеї знайшли подальший розвиток у колективній праці «Економіка України: підсумки перетворень та перспективи зростання». В ній авторський колектив, керований В. М. Гейцем, здійснював аналіз результатів десятирічного досвіду економічних перетворень в Україні та розробив пропозиції щодо удосконалення економічної політики на період до 2005 р. – з метою досягнення стабільних темпів економічного зростання.

В зв'язку з цим у монографії розглянуто причини зниження інвестиційної активності в економіці країни. Основними серед них були визнані: низька прибутковість, високе податкове навантаження та відсутність пільг для виробничих інвестицій; поширення бартерних операцій та як наслідок – втрата підприємствами оборотних засобів і грошових коштів; низька ефективність капітальних вкладень; високі процентні ставки комерційних кредитів; нерозвиненість українського фондового ринку і т. д. [5, с. 207]. Зверталася увага на те, що «на початок 1990 р. ступінь зношення основних фондів складав 36%, виробничих – 41, а на початок 1999 р. – відповідно 39,4 та 45,5%. Знос основних фондів у деяких галузях досяг критичного рівня і не компенсується новими капіталовкладеннями» [5, с. 202].

Визначаючи стратегічні орієнтири економічного зростання на період до 2005 р., автори монографії зазначали, що його матеріальним підґрунтям має стати інвестиційна діяльність, «Це пов'язане, по-перше, зі станом виробничої технічної бази – у провідних галузях національної економіки зношення виробничих фондів на багатьох підприємствах наблизилося до межі, за якою починається фактичне знищення виробничого потенціалу країни. По-друге, це світовий досвід, який свідчить, що саме інвестиції у розвиток науки, техніки та в людський капітал обумовлюють ефект економічного підйому» [5, с. 208]. В підсумку виконаного дослідження робився такий висновок: «Зростання рівня капіталоутворення в прогнозованому періоді відбуватиметься в першу чергу за рахунок росту національних заощаджень, активізації процесу їх конвертації в інвестиції» [5, с. 211].

У зв'язку з цим в окремій монографії «Національні заощадження та економічне зростання» було розроблено концепцію розвитку системи національних заощаджень України та їх мобілізації в інвестиції. В цьому контексті була розглянута структура капітальних вкладень в Україні. «Найгірша ситуація склалася у машинобудуванні... Потужний комплекс інвестиційних галузей фактично зруйнований, а економічні зв'язки між його підсистемами порушені. Ситуація ускладнювалася інерційно-екстенсивним характером промислового відтворення з однобічним акцентом на базові галузі... сировинного спрямування та первинної переробки» [9, с. 180].

Водночас, розробляючи прогноз основних макроекономічних показників і пропорцій розвитку економіки України на 2000-2019 рр., вчені наголошували, що «...внутрішній інвестиційний попит буде поступово зростати і забезпечуватиме ринок збуту для вітчизняних машинобудівників» [9, с. 291]. Справа в тому, що саме розвиток важкого машинобудування вважається основою технологічного оновлення та модернізації промислового виробництва. Цей процес може відбуватися як стихійно (під впливом виключно попиту – пропозиції та інших чисто ринкових важелів), так і під контролем держави. Останній варіант є більш прийнятним, оскільки в його рамках, як правило, забезпечується більш

раціональний розподіл обмежених ресурсів і їх оптимальне використання за умов ринку.

Помітним явищем в українській економічній літературі стала опублікована під редакцією Б. Є. Кваснюка праця колективу авторів «Конкурентоспроможність національної економіки», в якій аналізуються сукупність внутрішніх і зовнішніх чинників, що формують об'єктивні передумови виведення країни на вищий щабель соціально-економічної зрілості. Узагальнюючи теоретико-методологічні погляди на конкуренцію та конкурентоспроможність на рубежі ХХ-ХХІ ст., автори монографії особливого значення надають інвестиційно-інноваційним механізмам підвищення конкурентоспроможності національної економіки. «...На макрорівні національної економіки, – зазначається в праці, – зв'язок між інвестуванням національної економіки та її конкурентоспроможністю підтверджується роллю інвестицій у вирівнюванні структурних диспропорцій (посилення ролі інноваційних секторів, врівноваження міжсекторних пропорцій у промисловості), а також покращанням процесу розподілу ресурсів, що веде до ліквідації певних деформацій у розвитку окремих галузей. Як на макро-, так і на мікрорівні інвестиції реалізуються як важливий фактор технологічного прориву. Конкурентні переваги певної галузі, регіону, підприємства значною мірою залежать від специфіки інвестиційної політики. Від інвестиційної політики певним чином залежить і формування конкурентоспроможної національної економіки» [8, с. 334-335]. Особлива увага (з огляду на розробку засад сучасної інвестиційної політики) в монографії приділяється амортизаційній та інноваційній політиці, оновленню основних виробничих фондів на нових, інноваційних засадах. Саме інвестиційно-інноваційна модель економічного зростання є реальним шляхом до зростання конкурентоспроможності української економіки за умов посилення глобалізаційних процесів у світовому економічному розвитку [8, с. 369-375 та ін.].

Аналізу інноваційних перспектив України присвячена монографія В. М. Гейця та В. П. Семиноженко. В ній системно вивчаються перспективи розвитку інституційних передумов українського інноваційного процесу та робиться висновок про необхідність негайної розробки українського модернізаційного проекту і доктрини економіки знань: «...Точками економічного зростання національного виробництва були і залишаються старі технологічні уклади, що в свій час забезпечували надприбутки, однак вони зараз є відкинутими на периферію світових економічних трендів... на сьогодні ці ресурси є практично вичерпаними, що змушує Україну знову, як у кінці 90-х, робити вибір: або негайне впровадження інноваційних реформ, або вічне амплуа країни – технологічного аутсайдера» [1, с. 5]. У праці наводяться конкретні рекомендації щодо побудови постіндустріальної економіки. При цьому головна увага приділяється заходам податкової політики, яка «...має стимулювати інвестиції й інновації у високотехнологічні галузі...

Наприклад, за рахунок: зниження податку на прибуток як основного податку, що сприяє інвестиціям; встановлення податкових пільг для компаній, що впроваджують технічні інновації (у першу чергу ресурсозберігаючі)...» [1, с. 252].

Зазначена вище ідея підсилення ролі держави в управлінні процесами інвестування знайшла підтримку також у колективній монографії «Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення». «Необхідність перерозподілу ВВП через бюджет на цілі інвестування пов'язана з тією обставиною, – говориться в цій праці, – що ринковий механізм розподілу не забезпечує оптимальних умов відтворення капіталу. Шляхом самофінансування суб'єктів господарювання практично неможливо своєчасно та ефективно перерозподілити ресурси внаслідок їх пов'язаності, яка зумовлює всі структурно-технологічні перекоси в сфері матеріального виробництва. Стихийний же процес інвестування у вітчизняну промисловість спроможний лише законсервувати на багато років її сировинну і споживчу орієнтацію» [6, с. 114]. В зв'язку з цим підкреслюється, що поряд із застосуванням ринкових механізмів мобілізації фінансових ресурсів (кредит банків, позики, іноземні інвестиції тощо) основна роль у формуванні інвестиційних потоків повинна належати державі (у вигляді бюджетних видатків, держзамовлень, створення сприятливого інвестиційного середовища тощо).

Ця ж ідея підтримується у відомих прогнозах розвитку і розміщення продуктивних сил України до 2010 р. [17] і до 2015 р. [14]. Розглядаючи інвестиції як один із найважливіших ресурсів ринкових реформ в Україні, автори цих прогнозів (С. І. Дорогунцов, П. П. Борщевський, Б. М. Данилишин та ін.) писали, що «...серед сукупності причин, які стримують реформування економіки, є перманентний спад інвестиційної діяльності, починаючи з 1991 р. Нині (станом на 1999 р. – С. Б.) валові інвестиції не перевищують 20% ВВП» [17, с. 94]. При розробці загальнодержавної концепції інвестиційної політики, науковці пропонували особливу увагу приділити процесу зростання обсягів капітальних вкладень у реальний сектор економіки (у тому числі і за рахунок бюджетних інвестицій та політики амортизаційних відрахувань, розглядаючи їх як головне джерело інвестицій для приватних підприємств) [17, с. 96-97].

У зв'язку з цим акцентувалася увага на тому, що першочергового значення для економіки України у ХХІ ст. набуває проблема структурної перебудови. «Економічний інтерес структурної трансформації в Україні повинен базуватися на жорсткому управлінні інвестиційними та інноваційними процесами. Політика акумуляції інноваційних ресурсів та їх використання на розробку і реалізацію інвестиційних проектів повинна націлюватися на вибір нових конкурентоспроможних технологій, будівництво нових або модернізацію діючих виробничих об'єктів, організацію випуску продукції та її збуту з урахуванням кон'юнктури ринку» [13, с. 5]. Серед механізмів, що стимулюватимуть інвестиційно-

інноваційні процеси (як на загальнонаціональному, так і на регіональному рівнях) вчені називали податкові пільги, субсидії, амортизаційну політику, пільгове страхування, гарантування кредитів тощо.

З самого початку впровадження ринкових реформ Україна потрапила до складу країн, що розвиваються. Формування галузевої структури економіки незалежної України відбувалося на основі глибоких деформацій виробництва та споживання. Крім того, постійний негативний вплив на розвиток української економіки мало нерівномірне скорочення внутрішнього й зовнішнього попиту на національні товари й послуги внаслідок розриву інтеграційних і коопераційних зв'язків України з країнами СНД. Падіння виробництва в усіх галузях української економіки протягом 1991-1998 рр. посилювалось зниженням цінової і нецінової конкурентоспроможності вітчизняної продукції, зростанням обсягів імпорту іноземних товарів споживчого й виробничого призначення через невідповідність лібералізації зовнішньої торгівлі.

Унаслідок постійного зниження державою в 1991-1998 рр. «витрат на народне господарство» (тобто ліквідацію практики державного інвестування у вигляді цільового бюджетного фінансування, держзамовлень тощо), незадовільного використання інших регулюючих важелів державного впливу (заходів податкової, тарифної, бюджетної, інвестиційної політики) на структурні зміни у бік зменшення питомої ваги енерго- й матеріаломістких галузей української економіки галузева структура українського виробництва формувалася переважно під впливом попиту світового ринку на сировинні товари та напівфабрикати.

Головними недоліками сформованої на початок ХХІ ст. в Україні галузевої структури економіки, за визначенням фахівців-економістів, є: деформації у реальному секторі виробництва – між галузями паливно-енергетичної, сировинно-напівфабрикатної спрямованості та виробництвом кінцевої наукоємної продукції; перевантаження економіки галузями важкої промисловості; високий ступінь залежності національної промисловості від імпорту енергоносіїв, продукції машинобудування та від ринків збуту, експорту металургійного виробництва, сировини; технічна недорозвиненість галузей виробництва і низькі показники використання високих технологій; застарілі основні фонди у базових галузях української промисловості; переважно сировинна галузева спеціалізація.

Сучасними тенденціями вдосконалення галузевої структури промисловості у світі визнано збільшення питомої ваги машинобудування (у тому числі і високоточного) та галузей, що обслуговують споживчий попит. Стосовно України слід констатувати, що протягом останніх п'ятнадцяти років в ній сформувалась галузева структура, яка характеризується як індустріально-аграрна, з невпинним зростанням питомої ваги енерго-, матеріаломістких і екологічно небезпечних виробництв. Найвразливішим місцем української економіки залишається структура промислового комплексу. Так з 1991 до 2000 р. частка паливно-

сировинних галузей зросла з 17,3% до 59,2% (або в 3,42 рази); в той же час питома вага машинобудування та металообробки зменшилася – з 26,3% до 13,2% (майже в 2 рази), а галузей соціальної спрямованості (легка, харчова) – з 36,7% до 19% (або більше як у 1,9 рази) [4, с. 8].

І за період 2001-2005 рр. в Україні сировинна орієнтація промислового виробництва не тільки зберіглася, а й посилилася.

Таким чином, наприкінці ХХ ст. перед Україною постало складне завдання – знову пройти етап індустріалізації (але вже на новій технологічній основі), забезпечивши якісні зміни в структурі інвестицій і виробництва щодо їх переважного зростання у промисловості. Проблема загострювалася внаслідок досить високого ступеня зносу основних виробничих фондів. За офіційними даними, по промисловості України цей показник за період з 1990 по 2000 рр. становив 48,8% – 49,7% [10, с. 275].

Відповідно до стратегічної мети зростання конкурентоспроможності національного виробництва, процес оновлення основних виробничих фондів в Україні повинен: відповідати вимогам створення високотехнологічних виробництв та випуску продукції з високим ступенем обробки; супроводжуватися впровадженням інноваційних та інвестиційних проектів, спрямованих на випуск конкурентоспроможної продукції із застосуванням енерго- та ресурсозберігаючих технологій тощо. При цьому для повного, комплексного оновлення парку застарілих та зношених основних виробничих потужностей Україні необхідно (за оцінками експертів) приблизно 40 млрд дол. США.

Процес новітньої індустріалізації, пожвавлення інвестиційної діяльності, розпочавшись в Україні з другої половини 1999 р., мав наступну динаміку (табл. 1)

В зв'язку з цим слід підкреслити, що в промисловості України і досі збереглися та залишаються панівними в основному екстенсивні чинники економічного розвитку. Протягом усього періоду реформ, інвестиції спрямовувалися переважно на підтримку вже існуючого виробничого потенціалу промислових підприємств, на капітальний ремонт та часткове вдосконалення наявного виробничого потенціалу тощо. Внаслідок нестабільної політичної ситуації 2004-2005 років в інвестиційній сфері реального сектору української економіки почали спостерігатися ознаки стагнації. Одним з її проявів стала зміна структури розподілу фінансового результату українських підприємств на користь поточного споживання. Так, якщо у 2004 р. загалом у промисловості інвестиції в основний капітал оцінювалися на рівні 93,9% прибутків підприємств до оподаткування, то за 6 місяців 2005 р. цей показник зменшився до 77,7%. Разом з тим зменшилась і інвестиційна складова бюджетних видатків. За січень-серпень 2005 р. їх частка становила 8,5% видатків бюджету проти 18,4% у 2004 р. (скорочення оцінюється приблизно у 4 млрд грн.).

Таблиця 1. Інвестиції в основний капітал в Україні на рубежі ХХ-ХХІ ст. *

	1990 р.	1995 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.
	млн крб.	млрд крб.	млн грн.				
Інвестиції в основний капітал (у фактичних цінах)	31114	937816	23629	32573	37178	51011	75714
Індекси інвестицій в основний капітал (у відсотках до 1990 року)	100,0	29,1	25,2	30,4	33,1	43,5	55,7
Інвестиції в основний капітал (у відсотках)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
у тому числі на:							
– будівельні і монтажні роботи	44	66	43	42	40	39	43
– обладнання, інструмент та інвентар	43	27	49	51	54	55	52
– інші капітальні роботи і витрати	13	7	8	7	6	6	5

* Джерело: *Статистичний щорічник України за 2004 рік.* – Київ, 2005. – С. 222, 224.

Стагнація в інвестиційній сфері України зумовлювалася також тим, що в обсязі приросту заощаджень населення збільшилася частка, що спрямовувалася на споживання (з 1,3% ВВП у січні-липні 2004 р. до 7% у аналогічному періоді 2005 р.) [3, с. 24-25]. Не сприяв залученню інвестицій до реального сектора економіки (у тому числі і на потреби оновлення виробництва) і такий фактор, як недостатній розвиток ринку цінних паперів та інших фінансових інструментів.

Ситуація в інвестиційній сфері віддзеркалилася на промисловому розвитку країни. Внаслідок певної стабілізації інвестиційної ситуації в Україні на початку ХХІ ст. темпи приросту промислової продукції мали тенденцію до зростання: 2000 р. – 13,2%; 2001 р. – 14,2%; 2002 р. – 7,0%; 2003 р. – 15,8% [18, с. 109]. Водночас погіршення інвестиційного клімату призвело до того, що темпи приросту промислової продукції в країні почали знижуватися: 2004 р. вони становили 13,4%; 2005 р. (за попередніми даними) промислове виробництво зросло порівняно з 2004 р. лише на 2,9% [2, с. 61].

За роки реформ не набула стабільності тенденція до зростання і інвестиційно-інноваційної активності українських промислових підприємств. Процес цей, у тих чи інших галузях економіки, відповідно до змін зовнішньої та внутрішньої кон'юнктури, поживається. Водночас загальна тенденція динаміки інноваційної активності промислових підприємств офіційно проголошеному курсу на структурно-інноваційні зрушення не відповідала (табл. 2).

Низький рівень інноваційної активності промислових підприємств зумовлений цілим рядом причин. Одна з основних – низький рівень державних витрат на науку, слабкий зв'язок науки та виробництва. У

Таблиця 2. Інноваційна активність промислових підприємств України

	Р і к											
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 (III квар- тал)
Кількість підприємств, що впроваджували технологічні інновації (одиниць)	2181	2202	1729	1655	1503	1376	1491	1503	1506	1120	958	703
Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, у загальній кількості промислових підприємств, %	26,0	22,9	19,3	17,0	15,1	13,5	14,8	14,3	14,6	11,5	10,0	7,2

Джерело: *Доповідь* Президента України «Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2005 році». – Київ, 2006. – С. 61.

розвинутих країнах світу витрати на науку традиційно підтримуються на рівні 3-3,5% до ВВП. В Україні ж, протягом усього періоду реформ цей показник залишався на рівні 0,7-1,6% до ВВП.

Актуальним для України залишається слабка зорієнтованість інституційної, фінансової та банківсько-кредитної системи на підтримку інноваційного розвитку, низький рівень фінансування інноваційної діяльності, майже повна відсутність венчурних фірм тощо. Станом на 2005 рік залишився нереалізованим проект щодо створення Державного інноваційного банку для забезпечення ефективного фінансування пріоритетних структурних перетворень, не були втілені в життя наміри щодо вдосконалення системи комерційного кредитування в Україні в цілому. Для покращання кредитування інноваційних проектів необхідно скоротити різницю між обліковою ставкою НБУ і комерційних банків (співвідношення між якими останні роки в Україні традиційно дорівнює 15:30). Зрозуміло, що за збереження такої політики щодо кредитування реального сектору економіки постійно відбуватиметься збільшення фінансування виключно «швидких» (переважно спекулятивних) проектів. За таких умов інноваційний розвиток реального сектора виробництва надзвичайно утруднюється.

Слід визнати, що за весь період економічних реформ в Україні так і не були створені дієві механізми заохочення суб'єктів господарювання різних форм власності до інноваційної діяльності, до практичного впровадження інвестиційно-інноваційних процесів. [Як свідчить світовий

досвід господарювання, йдеться про фінансово-кредитну, податкову політику, лізинг, механізми валютного регулювання тощо]. І, як результат, в країні по суті мало що робиться для того, щоб темпи нагромадження основного капіталу у 2-2,5 рази перевищували темпи зростання ВВП, а обсяги витрат на науку в державному бюджеті становили не менше ніж 1,7% ВВП (і до 2010 р. досягли 3% ВВП з усіх джерел фінансування) [7, с. 10].

Стратегічне завдання підвищення конкурентоспроможності національної економіки потребує зміни її сировинно-зорієнтованої експортної спеціалізації, переорієнтації інвестиційних потоків внутрішнього та зовнішнього походження до інноваційної сфери, впровадження високих технологій, формування в Україні засад інноваційної моделі розвитку та економіки знань. Розвиток та утвердження України як високотехнологічної держави потребує збільшення випуску конкурентоспроможної продукції вітчизняного виробництва, впровадження політики імпортозаміщення продукції іноземного машинобудування. Особливої уваги потребує розвиток високоточного вітчизняного машинобудування (як підгрунття, основи впровадження інноваційного типу економічного зростання); літакобудування (АН-148; АН-70; двигуни АІ-222 для літака Як-130); створення суден нового покоління; технічне та технологічне переоснащення основних підприємств галузі машинобудування тощо.

Головною перевагою інновацій є те, що навіть країна, яка не має у достатній кількості матеріальних і фінансових ресурсів, може досягти високих темпів зростання й здійснити технологічний прорив за рахунок ефективного використання інтелектуального потенціалу нації і «людського капіталу». Це особливо актуально для сучасної України. Цілеспрямоване формування в нашій країні «економіки знань» та адекватна державна підтримка інвестиційно-інноваційних процесів дозволить Україні кардинально підвищити конкурентоспроможність національної економіки і увійти до складу високорозвинутих країн світу.

В статье представлен ретроспективный анализ основных приоритетов разработки и реализации инвестиционной политики в Украине за годы современных реформ. Освещаются причины и последствия отсутствия действенной инвестиционно-инновационной деятельности в реальном секторе. Определяются перспективные направления становления в Украине постиндустриального общества и доктрины экономики знаний.

1. Гець В. М., Семиноженко В. П. Інноваційні перспективи України. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.
2. Доповідь Президента України «Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2005 році». – Київ, 2006. – 548 с.

3. *Доповідь* «Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2005 році». – К.: Нац. ін-т стратег. досл., 2006. – 164 с.
4. *Європейський вибір*. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки. Послання Президента України до Верховної Ради України // Урядовий кур'єр. – 4 червня 2002 р. – С. 5-12.
5. *Економіка України: підсумки перетворень та перспективи зростання* / В. М. Геєць, В. П. Александрова, О. І. Барановський [та ін.] / За ред. В. М. Гейця. – Харків: Форт, 2000. – 432 с.
6. *Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення* / О. М. Алимов, А. І. Даниленко, В. М. Трегобчук [та ін.] / Відп. ред. С. І. Пирожков, В. М. Трегобчук. – К.: Об'єдн. ін-т економіки НАН України, 2005. – 540 с.
7. *Інноваційна модель структурної перебудови економіки України на період до 2015 року (проект)*. – Київ, 2005. – 19 с.
8. *Конкурентоспроможність національної економіки* / Б. Є. Кваснюк, О. Ю. Болховітінова, С. І. Кіреєв [та ін.] / За ред. Б. Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2005. – 496 с.
9. *Національні заощадження та економічне зростання* / В. М. Геєць, Б. Є. Кваснюк, С. І. Кіреєв [та ін.] / За ред. Б. Є. Кваснюка. – К.: «МП Леся», 2000. – 304 с.
10. *Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2003 році»*. – Київ, 2004. – 472 с.
11. *Про соціально-економічне становище України за 2005 рік*. – К.: Держкомстат України, 2006. – 104 с.
12. *Проблеми переходної економіки: Науч. труды МеждународНИИ пробл. упр.* / Под ред. В. Г. Стародубовского. – Москва, 1998. – 95 с.
13. *Проблеми структурної перебудови економіки України* / Наук. кер. розробки: С. І. Дорогунцов, Б. М. Данилишин. – К.: РВПС України НАНУ, 1999. – 332 с.
14. *Прогноз розвитку і розміщення продуктивних сил України до 2015 року*. – К.: РВПС України НАНУ, 2004. – 370 с.
15. *Програма структурної перебудови економіки України на період до 2015 року (концептуальний варіант) (проект)*. – Київ, 2001. – 72 с.
16. *Програма структурної перебудови економіки України на середньостроковий період 2001-2004 роки (проект)*. – Київ, 2000. – 49 с. (+ Додатки).
17. *Продуктивні сили України: прогноз розвитку і розміщення на період до 2010 р.* В 2-х т. – Том 2 / Наук. керівн. розробки С. І. Дорогунцов, П. П. Борщевський, Б. М. Данилишин. – К.: РВПС України НАНУ, 2000. – 286 с.
18. *Статистичний щорічник України за 2004 рік*. – К.: Вид-во «Консультант», 2005. – 591 с.
19. *Трансформація моделі економіки України: ідеологія, протиріччя, перспективи* / В. М. Геєць, М. І. Зверяков, Б. Є. Кваснюк [та ін.] / За ред. В. М. Гейця. – К.: Логос, 1999. – 499 с.
20. *Економіка: Учеб. по курсу «Экон. теория»*. – 2-е изд. / С. А. Бартнев, И. И. Большакова, А. С. Булатов [и др.] / Под ред. А. С. Булатова. – М.: Изд-во БЕК, 1997. – 816 с.

Одержано 15.12.2006.